

WEIR, Thomas Hunter

(1865-1928)

İskoç asıllı İngiliz şarkiyatçısı.

İskoçya'nın Glasgow şehrinde dünyaya geldi. Babası Duncan Harkness Weir, Glasgow Üniversitesi'nde Doğu dilleri profesörüdür. Öğrenim hayatına Glasgow Lisesi'nde başladı, 1876'da babasının ölümü üzerine ailesi Manchester'a yerleşince öğrenimine Manchester Lisesi'nde devam etti. 1881'de üniversite eğitimi için Glasgow'a döndü ve 1885'te Glasgow Üniversitesi'nden mezun oldu. 1888'de aynı üniversitede Sâmî dilleri ve hristiyan ilâhiyatı öğrenimini üstün başarıyla tamamladı. 1889-1891 yıllarında İskoçya'nın kuzeybatısındaki Kingairloch'ta din hizmeti görevinde bulundu. 1891-1893 arasında kardeşini ziyaret için gittiği Avustralya'da çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. 1893'te Glasgow Üniversitesi Doğu Dilleri Bölümü'ne asistan tayin edildi. 1894'te Arapça'sını iletirmek için altı ay Lübnan'da kaldı, Filistin'e ve Mısır'a gitti. Sonraki yıllarda Almanya ve Fas'ta bulundu. 1902'de İbrânice ve Arapça doçenti oldu. Weir hayatının son yıllarında Farsça dersler vermiştir. Kutsal metinlerin tenkidinde fazla muhafazakâr ve aşırı liberal yaklaşımlar yerine orta bir yol izlemiş, Sâmî literatürü içinde İbrânice'ye özel vurgu yapmış, Arapça'ya duyduğu hayranlık sebebiyle Arapça'nın Eski Ahid dilinin anlaşılmasına ışık tuttuğunu göstermeye çalışmıştır. 1930'da, Glasgow Üniversitesi Oriental Society tarafından Arapça sahasında yapılmış özgün çalışmalar için Thomas Hunter Weir adına ödül konmuştur.

Eserleri. 1. *A Short History of the Hebrew Text of the Old Testament* (London 1899, 1907). Eser yazıldığı dönemde teoloji eğitimi için ders kitabı olarak okutulmuştur. 2. *The Shaikhs of Morocco in the XVIth Century*. İbn Asker el-Mağribî'nin Fas âlim ve mutasavvıflarına dair *Devhatü'n-nâşir* adlı eserinin tercümesidir (Edinburgh 1904). 3. *Arabic Prose Composition*. Arapça sarf nahiv kurallarını örneklerle anlatan bir çalışmadır (Cambridge 1910). 4. *The Life of Mohammad: From Original Sources*. Weir, Sir William Muir'in Hz. Peygamber'e dair dört ciltlik eserinin (1858-1861) kısaltılmış üçüncü basımını (1894) esas alarak gözden geçirip yayımlamıştır (Edinburgh 1912, 1923). 5. *The Caliphate, Its Rise, Decline and Fall: From Original Sources* (Edinburgh

1915, 1924; New York 1975). Yine Muir'e ait çalışmanın gözden geçirilip ilâveler yapılmış baskısıdır (London 1891). 6. *The Variants in the Gospel Reports*. Mevcut Yunanca İnciller'in Ârâmîce veya İbrânice bir modele dayandığı tezini işleyen bir çalışmadır (Paisley 1920). 7. *Omar Khayyam, the Poet*. Weir, bu çalışmasında Ömer Hayyâm'ın rubâilerini konularına göre düzenlemiş ve yorumlamıştır (London 1926). Weir'in bunların dışında *Encyclopaedia of Islam* ve *Encyclopaedia of Religion and Ethics*'te maddeleri ve çeşitli dergilerde yayımlanmış makaleleri bulunmaktadır. Ayrıca Glasgow Üniversitesi Hunterian Kütüphanesi'ndeki İbrânice, Arapça ve Süryânice el yazmalarıyla Türkçe ve Farsça el yazmalarının listesini (1899, 1906) ve Balyânî'nin *Kitâbü'l-Ecvibe*'sinin tercümesini (1901) *Journal of the Royal Asiatic Society*'de neşretmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

W. Muir, *The Life of Moammad from Original Sources* (ed. T. H. Weir), Edinburgh 1912; A. S. Fulton, "Thomas Hunter Weir", *Transactions-Glasgow University Oriental Society*, XX (1963-64), Glasgow 1965, s. 1-9.

SALİME LEYLA GÜRKAN

WELLHAUSEN, Julius

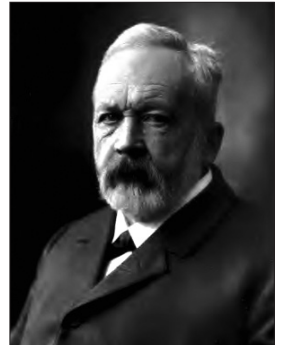
(1844-1918)

**Alman teologu,
Kitâb-ı Mukaddes uzmanı
ve şarkiyatçı.**

17 Mayıs 1844'te Almanya'nın Aşağı Saksonya eyaletinde Hameln an der Weser şehrinde doğdu. Babası August Wellhausen bir Protestan papazıydı. İlk öğrenimini Hameln'de gördükten sonra 1859'da Hannover Lisesi'ne, 1862'de Göttingen Üniversitesi Teoloji Bölümü'ne kaydoldu. Burada Heinrich Ewald gibi hocalardan aldığı dinler tarihi ve teoloji eğitiminin yanı sıra İbrânice, Ârâmîce ve Arapça öğrendi. 1865'te üniversiteyi bitirince Hannover'de kısa bir süre özel hocalık yaptı. 1866'da Prusya Krallığı'nın Hamburg Krallığı'nı ilhak etmesi sırasında galip devlet tarafında yer aldı. 1867'de hocası Ewald'ın yanında Sâmî dilleri tahsiline devam etmek için Göttingen'e döndü. 1868-1872 yılları arasında teoloji öğrencilerinin kaldığı yurt olan Göttingen Theologischer Stift'te Repetent (mukarrir) sıfatıyla çalıştı. 1870'te Göttingen Üniversitesi'nde *De gentibus et familiis judaeis quae I. Chr. 2. 4. enumerantur* başlıklı teziyle doktor unvanını aldı, ardından eylemsiz doçent olarak göreve başladı. 1871'de *Der Text der Bücher*

Samuelis untersucht (Göttingen) adlı eserini hazırladıktan sonra 1872'de Greifswald Üniversitesi'ne kadrolu Ahd-i Atık profesörlüğüne tayin edildi. Buradaki derslerinin yanı sıra Ahd-i Atık'le ilgili çok sayıda çalışma yaptı; ancak araştırmaları kendisini 1882'de teoloji profesörlüğünden istifa etme noktasına getirdi. Kilise ile bilimsel araştırmanın bağdaşmadığı kanaatine vardığından 5 Nisan 1882'de Prusya Kültür Bakanı Friedrich Althof'a bir istifa mektubu gönderdi. Mektupta kendisinin kutsal kitap hakkında ilmi çalışmalar yapmak için teoloji öğrenimi gördüğünü, ancak bir görevin de talebeleri kilisede papazlık yapacak şekilde yetiştirmek olduğunu, bu görevi ise yerine getiremeyeceğini ifade ederek felsefe profesörlüğüne tayinini istedi (mektup için bk. Jepsen, *Der Herr ist Gott*, s. 266 vd.). İstifası kabul edildi ve Greifswald'dan ayrılırken kendisine Felsefe Fakültesi tarafından fahri felsefe doktoru unvanı verildi. Aynı yıl Halle Üniversitesi Felsefe Fakültesi'nde eylemsiz Sâmî dilleri profesörlüğüne getirildi. 1883'te İskoç şarkiyatçısı ve Ahd-i Atık uzmanı William Robertson Smith'in davetiyle Edinburgh'a gitti; burada hayranlık duyduğu Thomas Carlyle ile görüşme fırsatı buldu. 1885'te kadrolu profesör olarak Marburg Üniversitesi Felsefe Fakültesi'ne tayin edildi. Fakültede Ahd-i Atık dersleri vermesinin yasaklanması sebebiyle araştırmalarını İslâm tarihi üzerine yoğunlaştırdı. 1892'de Paul de Lagarde'ın yerine Göttingen Üniversitesi Doğu Dilleri Kürsüsü'ne tayininden sonra tekrar Ahd-i Atık dersleri vermeye başladı. 1913'te emekli oluncaya kadar burada çalıştı. Altmış yaşından itibaren duyma yetisini kaybeden Wellhausen uzun bir hastalık döneminin ardından 7 Ocak 1918'de Göttingen'de öldü.

1892'de Göttingen Kraliyet Bilimler Cemiyeti'ne üye seçilen Wellhausen bu üyelikten toplantılardaki konuşmaları takip edemediği gerekçesiyle 1903'te ayrılmıştır. 29 Mayıs 1901'de Prusya Devleti tara-

Julius
Wellhausen

WELLHAUSEN, Julius

findan kendisine “Pour le mérite” nişanı verilmiş, arkadaşları ve öğrencileri, yetmişinci doğum yılı münasebetiyle *Studien zur semitischen Philologie und Religionsgeschichte Julius Wellhausen zum siebzigsten Geburtstag am 17. Mai 1914* adıyla bir kitap yayımlamıştır (ed. Karl Marti, Giessen 1914). Göttingen Bilimler Akademisi tarafından 2007’den itibaren her yıl “Julius-Wellhausen-Vorlesung” başlıklı konferanslar düzenlenmekte ve bu konferanslar aynı adı taşıyan seri altında neşredilmektedir. Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff, Theodor Mommsen, Hermann Cremer, Adolf Jülicher, Benedikt Niese, Ferdinand Justi, Eduard Schwartz ve Rudolf Smend (I) gibi önemli düşünür ve yazarlarla tanışan Wellhausen’in kendisi de ekol oluşturan bir teologdur. Wellhausen, Carl Heinrich Becker gibi pek çok şarkiyatçı üzerinde etkili olmuştur.

Wellhausen teoloji, tarih, filoloji gibi alanlarda uzmanlaşmayı da içeren klasik şarkiyatçılığın son temsilcilerinden kabul edilebilir. Kendisi XIX. yüzyıl sonu ile XX. yüzyıl başlarında Alman düşüncesinin önemli şahsiyetleri arasında yer almıştır. Akademik hayatına Yahudilik tarihi hakkındaki araştırmalarıyla başlamış, çalışmalarını Ahd-i Atik, Ahd-i Cedid ve İslâm tarihi gibi geniş bir alana yaymıştır. Daha önce Leopold George, Wilhelm Vatke ve Karl Heinrich Graf gibi Ahd-i Atik araştırmacılarının tezlerini XIX. yüzyıl tarihçilerinin tenkitçi tarih metodolojisine göre geliştirmiştir. Buna göre Tevrat tek bir dönemde ve tek bir kişi tarafından değil farklı dönemlerde farklı kişiler tarafından kaleme alınmış derleme bir kitaptır. Wellhausen, Tevrat’ı teşkil eden beş kitabın yanı sıra Yeşu kitabının dahil olduğu Hexateuch’e ait dört ana kaynağı kronolojik olarak Yahvist (J), Elohist (E), Tesniye / Deuteronomy (D) ve Ruhban Metni / Priestly Code (P) şeklinde sıralayıp tarihlendirmiştir. Yahvist ve Elohist’in ilk kısımları milattan önce 950-850 yılları arasında derlenmiş, bunların redaksiyonu Tesniye’nin yazımından sonra milattan önce 680’de gerçekleştirilmiştir. Ruhban metninin yazımı ise Bâbil sürgünüyle (m.ö. VI. yüzyıl) başlamış ve Ezra-Nehemya reformları döneminde (m.ö. V. yüzyıl) tamamlanmıştır (Wellhausen’in görüşleri için bk. *Prolegomena zur Geschichte Israels*). Literatürde “Graf-Wellhausen” teorisi diye geçen bu teori Batı’da Ahd-i Atik uzmanları arasında tartışılır bulmuş ve aynı zamanda çok eleştirilmiştir.

İslâm tarihi çalışmaları Yahudilik tarihi araştırmalarının bir devamı ve Yahudilik de Hristiyanlığın bir önceki adımı olduğu için çağdaş kültür açısından önem kazanmaktadır. Yahudiliğin geçmişi söz konusu edildiğinde mevcut rivayetler tarih, masal ve efsane ile karıştığından bunların arasında tarihî kaynak değeri taşıyanların tesbit edilmesi ancak tarihî mevsukiyeti kesin olan İslâmî kaynaklara başvurma mümkünür. Wellhausen, Ahd-i Atik’ten İslâm tarihi alanına geçişinin gerekçesini, *Muhammed in Medina* adlı eserinin girişinde eski İsrâil tarihinin anlaşılabilmesi için eski putperest Araplar’ın bilinmesinin gerekli olduğu şeklinde açıklar. Ancak inançları değişmemiş putperest Araplar artık bulunmadığından bu da karşıtı olan İslâmiyet vasıtasıyla anlaşılacaktır. Neticede İslâm kaynaklarını Yahudiliği anlamak için kullanan Wellhausen, İslâm dinini ve tarihini de bu çerçevede kurgulamıştır. İslâm tarihini dinî bir teşekkülün sonucu olmaktan çok bir tür kültür tarihi (Kulturgeschichte) olarak görüp çalışmalarını yukarıdaki amacına uygun biçimde gerçekleştirmiştir. Bilhassa Hz. Muhammed’in Medine dönemine önem vermiş, onun Medine’de teşkil ettiği toplumsal yapıyı “en önemli eseri” diye görmüş ve devlet adamı yönünü ön plana çıkarmıştır.

Eserleri. İsrâil Tarihi, Ahd-i Atik ve Ahd-i Cedid. 1. *De gentibus et familiis judaeis quae I. Chr. 2. 4. enumerantur* (Göttingen 1870). Doktora tezidir. 2. *Der Text der Bücher Samuelis untersucht* (Göttingen 1871). 3. *Die Pharisäer und die Sadducäer. Eine Untersuchung zur inneren jüdischen Geschichte* (Greifswald 1874; Hannover 1924). Eser Mark E. Biddle tarafından İngilizce’ye tercüme edilmiştir (*The Pharisees and the Sadducees*, Maccon 2001). 4. *Geschichte Israels* (I-II, Berlin 1878 / Greifswald 1880). Müellif eserinin birinci cildini gözden geçirerek *Prolegomena zur Geschichte Israels* adıyla defalarca yayımlamıştır (Berlin 1883, 1886, 1894, 1899, 1905, 1981). Eseri J. Sutherland Black ve Allan Menzies İngilizce’ye çevirmiştir (*Prolegomena to the History of Israel. With a Reprint of the Article "Israel" from the "Encyclopaedia Britannica"*, Edinburgh 1885; New York 1957). 5. *Die Composition des Hexateuchs*. Wellhausen, *Skizzen und Vorarbeiten* adlı eserinin (aş.bk.) ikinci kitabı olan bu çalışmada Hexateuch’nün (altı kitap) ortaya çıkışını ele almıştır (Berlin 1885, 1889, 1899, 1963). 6. *Die kleinen Propheten über-*

setzt, mit Noten. Skizzen und Vorarbeiten’in (aş.bk.) beşinci kitabı olan bu çalışma “Küçük Peygamberler” kısmının Almanca’ya tercümesidir (Berlin 1892, 1893, 1963). 7. *Israelitische und jüdische Geschichte. Prolegomena zur Geschichte Israels*’i tamamlamak için kaleme almıştır (Berlin 1894, 1895, 1901, 1904, 1907, 1914, 1958, 1981). 8. *The Sacred Books of the Old Testament* (Berlin-London 1895). Hayatının son döneminde Ahd-i Cedid’le ilgili çalışmalarına ağırlık veren Wellhausen, İncil’in çeşitli bölümlerini şerhedip Almanca’ya çevirmiştir (*Das Evangelium Marci übersetzt und erklärt* [Berlin 1903], *Das Evangelium Matthei übersetzt und erklärt* [Berlin 1904], *Das Evangelium Lucae übersetzt und erklärt* [Berlin 1904], *Einleitung in die drei ersten Evangelien* [Berlin 1905], *Das Evangelium Johannis* [Berlin 1908]).

İslâm Tarihi. 1. *Muhammed in Medina. Das ist Vakidi's Kitab al-Maghazi in verkürzter deutscher Wiedergabe* (Berlin 1882). *Kitâbü'l-Meğâzî*’nin kısaltılmış Almanca tercümesidir. 2. *Skizzen und Vorarbeiten* (I-VI, Berlin 1884-1899). Altı kitaptan meydana gelen eserin ilk kitabının birinci bölümü Wellhausen’in *Encyclopaedia of Britannica*’nın dokuzuncu baskısı için yazdığı “İsrâil” maddesinin genişletilmiş şekli, ikinci bölümü Sükerî’ye ait *Şerhu eş’ârî'l-Hüzelîyyîn* adlı eserin ikinci bölümünün neşir ve tercümesidir. Üçüncü kitapta eski Arap putperest âdetleri, bunların İslâmiyet’ten sonraki durumu, üç bölümden meydana gelen dördüncü kitapta İslâm’dan önce Medine, Medine İslâm toplumu ve Hz. Muhammed’in yazışmaları, iki bölümden oluşan altıncı kitabın birinci bölümü İslâm’ın ilk dönemleri hakkında olup Fikret İşıltan tarafından Türkçe’ye tercüme edilmiştir (*İslâm’ın En Eski Tarihine Giriş*, İstanbul 1960). İkinci bölümde yazarın Ahd-i Atik’le ilgili çeşitli yazıları bulunmaktadır. 3. *Die religiös-politischen Oppositionsparteien im alten Islam* (Berlin 1901; Nendeln-Lichtenstein 1970; ed. Ekkehard Ellinger, Schwetzingen 2010). İslâm’ın ilk dönemlerinde Hâricilik ve Şia hakkındaki eseri R. C. Ostle ve S. M. Walzer İngilizce’ye (*The Religio-Political Factions in Early Islam*, New York 1975), Abdurrahman Bedevî Arapça’ya (*Ahžâbü'l-mu’âraza es-siyâsiyye ed-dîniyye fi şadri'l-İslâm: el-Ĥavâric ve’s-Şîa*, 3. bs., Beyrut 1978), Fikret İşıltan Türkçe’ye (*İslamiyet’in İlk Devrinde Dinî Siyasî Muhalefet Partileri*, Ankara

1989) çevirmiştir. 4. *Das arabische Reich und sein Sturz* (Berlin 1902, 1960). Hz. Peygamber ve Hulefâ-yi Râşidîn dönemi-ne dair bir girişten sonra Emevî Devleti'nin sonuna kadarki İslâm tarihini ihtiva eden eseri Margaret Graham Weir İngilizce'ye (*The Arab Kingdom and Its Fall*, Calcutta 1927; nşr. A. H. Harley, London 1973), Ebû Rîde Arapça'ya (*Târîhu'd-devleti'l-'Arabiyye min zühûri'l-İslâm ilâ nihâyeti'd-devleti'l-Ümeviyye*, Kahire 1958) ve Fikret İşıltan Türkçe'ye (*Arap Devleti ve Suku-tu*, Ankara 1963) tercüme etmiştir. Wellhausen'in ayrıca *Encyclopaedia Britannica* (9. bs.), *Jahrbücher für Deutsche Theologie*, *Deutsche Literaturzeitung* ve *Zeitschrift der Deutschen Morgenlaendischen Gesellschaft* gibi ansiklopedi ve dergilerde maddeleri ve makaleleri, kitap tanıtımları yayımlanmıştır. *Encyclopaedia of Britannica*'ya yazdığı "Muhammad" maddesi Mevlevî Abdülâlim Ahrârî tarafından Urduca'ya çevrilmiştir (*Siretü'n-nebî aor Müsteşrikin*, Delhi 1900, 1929) (eserlerinin listesi için bk. Rahlfs, *Studien zur semitischen Philologie*, s. 351-368; *Bibliographie der Deutschsprachigen*, XVIII, 408-410).

BİBLİYOGRAFYA :

J. Wellhausen, *Prolegomeno zur Geschichte Israels*, Michigan 2005; W. L. Baxter, *Sanctuary and Sacrifice: A Reply to Wellhausen*, London-New York 1895; A. Rahlfs, "Verzeichnis der Schriften Julius Wellhausens", *Studien zur semitischen Philologie und Religionsgeschichte: Julius Wellhausen zum siebzigsten Geburtstag am 17. Mai 1914* (ed. K. Marti), Giessen 1914, s. 351-368; J. Fück, *Die Arabischen Studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 223-226; A. Jepsen, "Wellhausen in Greifswald: Ein Beitrag zur Biographie Julius Wellhausens", *Festschrift zur 500-Jahrfeier der Universität Greifswald 17.10.1956*, Greifswald 1956, II, 47-56; a.m.f., *Der Herr ist Gott: Aufsätze zur Wissenschaft vom Alten Testament*, Berlin 1978, s. 254-270; L. Peritt, *Vatke und Wellhausen*, Berlin 1965; C. H. Becker, *Islamstudien*, Hildesheim 1967, II, 474-480; F. Ph. Boshwitz, *Julius Wellhausen: Motive und Mass-stäbe seiner Geschichtsschreibung*, Darmstadt 1968; *el-Müsteşriki'ne'l-İlmân* (nşr. Selâhaddin el-Müneccid), Beyrut 1978, I, 107-113; J. van Ess, "From Wellhausen to Becker: The Emergence of Kulturgeschichte in Islamic Studies", *Islamic Studies: A Tradition and Its Problems* (ed. M. H. Kerr), Malibu-California 1980, s. 27-51; K. Rudolph, *Wellhausen als Arabist*, Berlin 1983; a.m.f., "Wellhausen, Julius", *ER*, XV, 368-369; *Bibliographie der Deutschsprachigen Arabistik und Islamkunde* (ed. Fuat Sezgin), Frankfurt 1993, XVIII, 408-410; R. Smend, *Julius Wellhausen: Ein Bahrbrecher in drei Disziplinen*, München 2006; E. Littmann, "Erinnerung an Julius Wellhausen", *ZDMG*, CVI (1956), s. 18-22; R. G. Kratz, "Wellhausen, Julius", *Theologische Realenzyklopädie*, Berlin 2003, XXXV, 527-536.

HİLAL GÖRGÜN

Die WELT des ISLAMS

Alman şarkiyat araştırmaları dergisi.

1912 yılında Martin Hartmann, Josef Froberger ve Georg Kampffmeyer'in girişimiyle kurulan ve ilk hedeflerinden biri Hartmann'ın ifadesiyle "Alman sömürgelerindeki müslümanların yaşantısını araştırmak" olan (*WI*, I/1 [1913], s. v) Deutsche Gesellschaft für Islamkunde cemiyetinin yayın organı olarak 1913'ten itibaren neşredilmeye başlandı. Derginin editörlüğünü üstlenen Kampffmeyer ilk sayıdaki yazısında derginin, cemiyetin üyelerine İslâm dünyası hakkında bilimsel temellere dayanan, herkesin anlayabileceği bir dille makale ve çalışmalarla hitap etmek için çıkarıldığını belirtir. Buna göre ilgi alanını güncel konular teşkil edecektir. Kampffmeyer, özellikle XIX. yüzyıl Alman şarkiyatçılığına damgasını vurmuş olan filolojik yaklaşımdan uzak duracaklarını vurgular. *Die Welt des Islams* (*WI*) bu niteliğiyle daha ziyade İslâm tarihi ve kültürüyle ilgilenen *Der Islam* ve Doğu ülkelerinin çağdaş siyasal ve kültürel olaylarıyla uğraşan, hedef grubunu yalnız bilim adamlarının teşkil ettiği *Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen* adlı dergilerden farklı bir yaklaşım sergilemekteydi. Her ne kadar derginin tüzüğünde siyasî ve dinî amaç güdülmeyeceği söylense de cemiyetin ve derginin güncel olanı ilgi alanına taşıyarak Almanya'nın sömürge politikalarıyla ilgilendikleri Hartmann ve Kampffmeyer'in sözlerinden ve derginin ilk sayısında Almanya'nın sömürgelerinden sorumlu bürosu Reichskolonialamt'tan parasal yardım alındığının bildirilmesinden anlaşılmalıdır (*WI*, I/1 [1913], s. ii). Diğer taraftan dergide Almanya'nın o sırada sömürgesi olan Togo ve Kamerun'daki İslâmî yaşama özel alâka gösterilmesi ilgi çekicidir.

Die Welt des Islams'da baştan itibaren ayrı bir profil çizilmesine rağmen *Der Islam*'ın kurucusu Carl Heinrich Becker tarafından rakip görülerek bir ölçüde şüpheye karşılanmaktaydı. Almanya kamuoyunun bu yıllarda gittikçe Osmanlı Devleti ve Türkler'le ilgili konulara yönelmesi derginin çeşitli kaynaklardan elde edilen haberlerinde belirlemektedir. Nitekim o dönemde çıkan sayılar büyük ölçüde belgesel nitelikleriyle dikkati çekmektedir. 1917'de, iyi imkânlarla donatılmış yarı resmî bir yayın organı olan *Der neue Orient* adlı derginin başta Türkiye'ye dair haberler olmak üzere Doğu ülkelerinin siyaset, ekonomi ve toplumu hakkında bilgi ver-

meye başlaması, *Die Welt des Islams*'ın yapısında o bölgedeki olayların iç yüzünün değerlendirilmesine yönelik bir değişime yol açmıştır.

Dergi 1919-1923 yıllarında yayın hayatına ara vermiştir. M. Hartmann, Aralık 1918'de öldükten sonra 1921'e kadar cemiyetin başkanlığını yapan C. H. Becker (*WI*, VII/3-4 [1919], s. vii), cemiyet ve dergiyi bir başka cemiyet (Deutsche Morgenländische Gesellschaft) ve yayın organıyla birleştirerek feshetmeyi önerdiyse de cemiyet üyeleri bunu kabul etmemiştir. Derginin editörü Kampffmeyer, bu konuda bütün Almanya'nın yeniden inşa sürecinde Doğu ile ilgili bilimsel çalışmaların da organize edilmekte olduğunu, dolayısıyla kendilerinin de üyelerine bu konuda henüz kesin bir şey söyleyemeyeceklerini ifade eder (*WI*, VII/3-4 [1919], s. 101-102; ayrıca bk. *WI*, VIII/1 [1923-26], s. 12).

1923'te yeniden yayımlanmaya başlanan derginin VIII. cildi (1923-1926) 1951 yılına kadar devam eden yeni bir alt başlık taşımaktaydı: *Zeitschrift für die Entwicklungsgeschichte des Islams besonders in der Gegenwart* (başta günümüz olmak üzere İslâm'ın gelişim tarihi dergisi). VIII. cilt, kapsamlı belge ve çağdaş tarihe ilgili bölümleriyle bir bakıma eski düzene geri dönmüştür. 1927'den itibaren Gotthard Jäschke (Jaeschke) dergide diğer bazı önemli makaleleri dışında Türkiye kronolojisi serisini (Die Türkei seit dem Weltkrieg) yayımlamaya başlamış, 1932'den itibaren Kampffmeyer'le birlikte ve 1937'den itibaren tek başına dergiyi şekillendirip yön vermiştir. II. Dünya Savaşı sırasında dergi çıkmaya devam ettiyse de bu yıllardaki sayılarında daha ziyade Annemarie Schimmel, Otto Spies ve Jäschke gibi yazarların hacimli çalışmaları basılmış, bunlar daha sonra kitap şeklinde de neşredilmiştir. 1941 yılı sayısı Friedrich Giese'ye armağan edilen dergide 1943'te Otto Spies'in "Die türkische Prosaliteratur der Gegenwart" başlıklı çalışması XXV. cildin birinci sayısı olarak basıldıktan sonra yayının hayatına son verilmiş, dergiyi çıkaran Deutsche Gesellschaft für Islamkunde cemiyetinin varlığı sona ermiştir.

Jäschke, 1951 yılında Hollanda'nın Leiden şehrindeki Brill Yayınevi ile anlaşarak Deutsche Forschungsgesellschaft'ın finansal desteğiyle derginin yeni serisini uluslararası nitelikte ve üç dilde (Almanca, İngilizce ve Fransızca), makale-haberler-belgeler şeklindeki eski tertibini koruyarak çıkarmıştır. Yeni seri de İslâm dünyasının